

8. Бутко І. Деякі проблеми становлення і розвитку територіального самоврядування в Україні // Місцеве та регіональне самоврядування в Україні. – 1992. – № 3. – С. 38–41.
9. Медведчук В.В. Місцеве самоврядування і як його доцільно організувати в Україні // Урядовий кур'єр. – 1995. – 28 грудня.
10. Кампо В.М. Деякі проблеми становлення і розвитку місцевого самоврядування // Місцеве та регіональне самоврядування в Україні. – 1993. – № 1-2. – С. 70–71.
11. Введение в муниципальное право : лекция / М.А. Краснов ; отв. ред. М.М. Славин ; Академический правовой университет при Институте государства и права РАН. – М., 1993. – 16 с.
12. Орзіх М. Концепція правового статусу самоврядних територій і органів місцевого самоврядування // Місцеве і регіональне самоврядування України. – 1995. – № 1-2 (10-11). – С. 67–75.
13. Хоменець Р. Особливості правового статусу фізичних осіб як суб'єктів місцевого самоврядування // Право України. – 2001. – № 11. – С. 36–38.
14. Поклонський А.С. Правові проблеми створення місцевої міліції в Україні // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених. – 2005. – № 8. – С. 104–110.
15. Чернова Л.Є. Етнонаціональні територіальні спільноти як елемент громадянського суспільства // Культурологічний вісник Нижньої Наддніпрянщини. – 2007. – № 19. – С. 160–163.
16. Муниципальное право Украины : підручник / кол. авт. ; за ред. В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 592 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini_-_pogorilko_vf.
17. Альошина Н.М. Поняття й ознаки територіальної громади // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2012. – № 21. – С. 173–181.
18. Про всеукраїнський референдум : Закон України від 6 листопада 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44-45. – Ст. 634.

УДК [342.53:342.7] (477)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФОРМ ВПЛИВУ УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

EFFICACY FORMS OF INFLUENCE OF THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE ON HUMAN RIGHTS ON THE PATH OF EUROPEAN INTEGRATION

Мелех Б.В.,

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри права*

Львівського інституту Міжрегіональної академії управління персоналом

Забезпеченість прав, свобод людини і громадянина, побудова правової держави та громадянського суспільства, належний рівень захисту прав людини залишаються актуальними питаннями сьогодення. Європейський вектор розвитку Української державності зумовлює тісну взаємодію органів державної влади України з міжнародними суб'єктами права. Важливу роль у цих взаємовідносинах відведено Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини.

Ключові слова: права людини, правова держава, омбудсман, верховенство права, забезпечення прав людини, захист прав громадян, громадянське суспільство, орган держави.

Обеспечение прав, свобод человека и гражданина, построение правового государства и гражданского общества, надлежащий уровень защиты прав человека остаются актуальными вопросами современности. Европейский вектор развития украинской государственности обуславливает тесное взаимодействие органов государственной власти Украины с международными субъектами права. Важную роль в этих взаимоотношениях отведено Уполномоченному Верховной Рады Украины по правам человека.

Ключевые слова: права человека, правовое государство, омбудсман, верховенство права, обеспечение прав человека, защита прав граждан, гражданское общество, орган осударства.

Availability of rights, freedoms and civil rights, the rule of law and civil society, the proper level of protection remains current issues. European vector of Ukrainian statehood causes the close cooperation between the government of Ukraine to the international legal subjects. Important role in these relationships given the Verkhovna Rada of Ukraine on Human Rights.

Key words: human rights, rule of law, ombudsman, rule of law, human rights, protection of human rights, civil society and the State.

Постановка проблеми. Автор має за мету з'ясувати ефективність форм діяльності омбудсмена як інструмента, що повинен сприяти відповідному рівню забезпеченості прав та свобод людини і громадянина у державі.

Аналіз досліджень даної проблеми. Окремі аспекти діяльності Уповноваженого Верховної Ради

України з прав людини були предметом дослідження таких науковців, як В. Бойцова, О. Калініченко, Н. Карпачова, М. Моргунова, Б. Страшун, А. Тененбаум та ін. Однак, попри важливе висвітлення ідей, досліджених у працях цих вчених, слід звернути увагу, що окремі аспекти цієї тематики потребують особливого з'ясування.

Мета дослідження. Мета наукового дослідження полягає у тому, щоб визначити, які саме форми діяльності Українського омбудсмена є найбільш ефективними у відновленні порушених прав та свобод людини та громадянина, та як його співпраця з органами державної влади та міжнародними організаціями може покращити рівень захисту прав людини.

Виклад основного матеріалу. Світовий досвід розвитку суспільства яскраво доводить, що побудова демократичної держави неможлива без визнання людини найвищою соціальною цінністю. Сьогодні права людини стали основним орієнтиром розвитку держави й суспільства, проявом істинного демократизму. Завдяки їм встановлюються межі діяльності держави, не допускається невинуватене вторгнення держави у сферу особистої свободи людини. Вони становлять перепони всевладдю і свавіллю державних структур, визначають параметри взаємовідносин людини, суспільства і держави, їх відповідальність, що має наслідком демократичний розвиток держави та суспільства, їх стабільність і нормальну життєдіяльність. Тому в сучасних умовах ми повинні усвідомлювати, що забезпечення прав і свобод людини є необхідною умовою і стратегією стійкого розвитку нашої країни на демократичних засадах, створенням гарантій проти повернення суспільства назад до тоталітаризму, одним з ключових факторів побудови у нас демократичної, правової, соціальної держави. З цією метою в Україні повинні належно функціонувати різноманітні правозахисні інститути. І чи найголовніша роль серед них відводиться Уповноваженому з прав людини, який завдяки своєму особливому статусу, широким повноваженням у царині прав людини демократизує відносини «держава-громадянин», активно впливає на динаміку формування країни як демократичної держави, допомагає становленню в ній громадянського суспільства. Ідея захисту прав і свобод людини була актуальною на будь-яких етапах розвитку держави. Ще в Конституції Пилипа Орлика 1710 р. містились статті про захист недоторканості вольностей, права власності козаків. В Конституції декларується ідея відновлення «всіх природних прав та рівності». Проблема захисту прав і свобод людини є актуальною і сьогодні. Вона активно досліджується вченими. Цій проблемі присвячений окремий номер популярного журналу «Український Юрист», в якому викладено багато цікавих фактів і думок, й ще раз відзначена проблема діяльності омбудсмена. Забезпечення права людини на звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини є однією з важливих гарантій захисту прав і свобод людини в правовій державі, важливим правовим інститутом, можливості якого безумовно невичерпані і ще не досить вивчені. З кожним роком громадяни України все активніше використовують це право, надсилаючи омбудсману тисячі листів.

В цьому контексті необхідно було б з'ясувати, які саме форми діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини є найбільш дієвими та ефективними та відповідають сьогоденню. Також

необхідно з'ясувати перелік питань, що потребують негайного вирішення.

В офісі Омбудсмена України 21 листопада 2011 р. відбулась зустріч Уповноваженого з прав людини Н. Карпачової з делегацією на чолі з Комісаром Ради Європи з прав людини Т. Хаммарбергом щодо виконання нашої державою рекомендацій, які були висловлені у його першій доповіді за результатами візиту до України в 2006 р.

Під час ґрунтовної бесіди було обговорено широкі коло актуальних питань, а саме: здійснення в Україні судово-правової реформи; забезпечення безумовного виконання рішень судів – як національних, так і Європейського суду з прав людини; недопущення зловживання арештом з боку правоохоронців і судів; низький рівень застосування виправдальних вироків судами; поліпшення умов тримання ув'язнених, в тому числі безперешкодна реалізація їх права на медичну допомогу; викорінення фактів жорстокого поводження з особами, позбавленими волі, та створення в Україні Національного превентивного механізму проти тортур; подальша демократизація виборчого законодавства з метою захисту політичних прав громадян під час парламентських виборів, в тому числі гідного представлення жінок у законодавчому органі; забезпечення права людини на об'єктивну і достовірну інформацію. Т. Хаммарберг зазначив, що інколи самі ЗМІ можуть бути загрозой для функціонування демократії: йдеться насамперед про те, щоб захистити будь-кого від наклепу і при цьому не допустити придушення свободи слова.

Під час жвавого обміну думкам Комісар Ради Європи з прав людини наголосив, що його оцінки збігаються з позицією Омбудсмена України стосовно ключових проблем, значна частина яких є характерною і для багатьох країн Європи [1, с. 382].

Оскільки омбудсман – це складний соціально-правовий феномен, не тільки юридичний інститут чи установа, а й конкретний тип політичної і правової культури, сукупність суспільних зв'язків і відносин, тому він заслуговує конкретного дослідження [2, с. 1].

В його організації і функціонуванні відображені особливості країни, своєрідність національного державно-правового механізму. Незважаючи на це, можна виділити загальні характерні умови; високий рівень політичної культури взаємодіючих державних влад (перехід від політичної культури конфронтації до політичної культури діалогу); цивілізована, раціональна система управління; соціально-політична стабільність суспільства.

Омбудсменівська «схема захисту» є важливим доповненням «озброєння» сучасних демократій, на сьогодення стає елементом держави і суспільства. Омбудсман захищає, насамперед, право громадян на правильне управління в державі. Воно вбачає дотримання державними органами не тільки букви, але й «духу» юридичної норми, правил адміністративної етики. Саме ця обставина обумовлює тяжіючу силу омбудсменівської ідеї та унікальність цього інституту щодо інших механізмів юридичного захисту. Навіть незначна, тривіальна шкода, заподіяна людині і

громадянину, створює напругу у відносинах між потерпілим і державою [3, с. 153].

Омбудсмен як «голос розуму і свідомості» приміряє ці протиріччя.

Ідея запровадження в Україні інституту Уповноваженого з прав людини вперше набула юридичного вираження в Конституції України 1996 р. в статтях 55, 101.

Уповноважений – це спосіб забезпечення державної уваги до прав, свобод та обов'язків конкретної особи, авторитет правового судження, інструмент підвищення авторитету прав у свідомості суспільства. Але діяльність уповноваженого жодною мірою не може замінити традиційні інститути захисту прав людини (суди, прокуратуру), його роль – доповнити існуючі механізми позасудового захисту [4, с. 138].

Щодо парламентського контролю, то його метою є:

1) захист прав, свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

2) додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина;

3) запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

4) сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій галузі;

5) поліпшення і подальший розвиток міжнародного співробітництва в галузі захисту прав і свобод людини і громадянина;

6) запобігання будь-яким формам дискримінації щодо реалізації людиною своїх прав і свобод;

7) сприяння правовій інформованості населення та захист конфіденційності інформації про свободу [5, с. 17].

Виходячи з мети парламентського контролю за реалізацією прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, цей інститут повинен діяти за статусом, який, на відміну від суддів, не зв'язаний цілою низкою формально-юридичних вимог. Тобто він повинен мати такі повноваження, які дозволяли б йому діяти неформально, використовуючи найрізноманітніші (законні) способи в процесі розгляду скарг, в тому числі з орієнтацією в правозахисній діяльності на міжнародні правові стандарти. Свою діяльність Уповноважений повинен будувати на основі принципів законності, конституційності і поваги гідності особи.

Правовий статус класичної посади омбудсмена, як її розуміє правова теорія, вводиться положенням конституції чи спеціальним конституційним актом парламенту [6, с. 85]. Цим же шляхом пішов законодавець України, закріпивши інститут Уповноваженого з прав людини на конституційному рівні, що свідчить про визнання суспільством і державою нагальної потреби в неформальному, незалежному, деполітизованому органі, який захищає людину і громадянина від управлінського свавілля, бюрократичних зловживань державного апарату, несправедливого ставлення до них посадових осіб та інших державних службовців.

Однак не досить вдалими вважаємо закріплення в Конституції України за цим інститутом назви Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, оскільки це говорить, що він виступає як структура Верховної Ради України. А Уповноважений має бути (і це повинно гарантуватися виборами Уповноваженого Верховною Радою) за поданням іншими суб'єктами, ніж на-родні депутати (як варіант спілкою правозахисників). Змішаний спосіб виборів Уповноваженого не тільки забезпечить його більшу незалежність від законодавчої гілки влади, піднесе авторитет усього інституту, але й буде гарантією прийняття ним незалежних, об'єктивних і компетентних рішень при розгляді скарг [3, с. 154].

Уповноважений в Україні має право здійснювати контроль і розглядати скарги осіб на порушення чи неналежне дотримання їх прав, свобод і обов'язків у діяльності (бездіяльності) будь-яких державних органів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб [5, с. 20]. Проте він не розглядає тих звернень, які розглядаються судами, зупиняє вже розпочатий розгляд, якщо заінтересована особа подала позов, заяву або скаргу до суду.

В Україні уповноважений здійснює свою діяльність на підставі відомостей про порушення прав і свобод людини і громадянина, які отримують:

1) за зверненнями громадян України, іноземців, осіб без громадянства чи їх представників;

2) за зверненнями народних депутатів України;

3) за власною ініціативою [5, с. 21].

Що стосується сфери діяльності омбудсмена, то це є відносини, що виникають при реалізації прав і свобод людини і громадянина лише між громадянином України, незалежно від місця його перебування, іноземцем чи особою без громадянства, які перебувають на території України, та органами державної влади, органами місцевого самоврядування та їх посадовими і службовими особами.

Щодо форм діяльності уповноваженого, якими він може реагувати, є подання, які вносяться ним до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян до підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадовим і службовим особам для вжиття відповідних заходів у місячний і строк щодо усунення виявлених порушень прав і свобод людини та громадянина.

По-перше, у ньому не зазначено про обов'язковість розгляду вказаними особами цих актів реагування, що може призвести до того, що вони не будуть розглядатися, а отже – не будуть усуватися порушення законності, що призводитиме до зниження авторитету уповноваженого та зменшенні рівня значущості цього інституту. По-друге, нічого не сказано про акти реагування представників уповноваженого. По-третє, не йдеться про скасування незаконних рішень органів влади і юридичних осіб. По-четверте, не вказано про фактичне поновлення порушених прав громадян, стягнення компенсацій, збитків, у тому числі моральних, а також про притягнення винних до відповідальності. По-п'яте, не передбачена можливість оскарження подань уповноваженого.

Отже, ця «беззубість» актів реагування уповноваженого є головною перешкодою для відновлення порушених прав громадян та ефективності діяльності цього інституту.

Завданням сьогодення також полягає у виявленні системних проблем, які спричиняють численні звернення громадян України до Європейського суду з прав людини, та у віднайденні найбільш ефективних шляхів їх вирішення з погляду застосування практики Європейського суду в правовій системі України, оскільки саме цей показник і є одним з головних критеріїв стану захисту прав людини в нашій державі.

Моніторинг Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за останній час свідчить, що у переважній більшості звернень, які надходять до омбудсмена України (а за 13 років існування інституції звернулись понад 1 мільйон 100 тисяч осіб), порушуються ті ж проблеми, з якими заявники звертаються на адресу Європейського суду з прав людини. І якби посадові особи органів державної влади і місцевого самоврядування України належно реагували на звернення Омбудсмена, який, по суті, є субсидіарним органом, то Україна не посідала б п'яте місце за кількістю справ проти неї у Європейському суді. А це питання лежить, окрім усього, і у площині ще загадом низької правової культури в нашій країні.

Цікавим фактом серед опосередкованих форм впливу омбудсмена на інші органи було, що у Верховній Раді було представлено Спеціальну доповідь «Стан дотримання Україною європейських стандартів з прав і свобод людини», де системно проаналізовано питання імплементації положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у національне законодавство, практики Європейського суду з прав людини щодо України, стану виконання його рішень та застосування прецедентів, а також цієї Конвенції у судовій практиці України.

Важливо, що за результатами розгляду Спеціальної доповіді Уповноваженого з прав людини Верховною Радою України прийнята спеціальна постанова. Таким чином, рекомендації Уповноваженого з прав людини щодо необхідності вжиття подальших заходів для приведення національного законодавства в галузі прав і свобод людини та правозастосовної практики у відповідність до європейських стандартів стали обов'язковими для всіх органів влади та місцевого самоврядування [7, с. 17].

Зокрема, серед системних проблем, які негативно відбиваються на дотриманні прав людини в Україні, поважання принципу верховенства права – зволікання з проведенням реформування органів прокуратури, на чому наголошувалось у резолюції ПАРС № 1755 2010 р.

Одним із найважливіших напрямів діяльності Уповноваженого з прав людини є здійснення парламентського контролю за дотриманням права людини на свободу та особисту недоторканність.

Ще одним кроком омбудсмена було те, що після його подання Вища кваліфікаційна комісія суддів України, яка під час судово-правової реформи почала працювати на професійній основі, детально обго-

ворила це подання і прийняла надзвичайно важливе рішення: припинити практику рекомендації суддів для обрання на вищу посаду, допоки суддя не завершить розгляд усіх справ, які перебувають у його провадженні.

Після цього продовжилось подальше позитивне реагування на подання Омбудсмена Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, який зобов'язав голів апеляційних судів вивчити виявлені Омбудсменом випадки порушення судами розумних строків розгляду кримінальних справ та проаналізувати судову практику на предмет дотримання судами розумних строків при розгляді таких справ, а також підвищити контроль за своєчасним розглядом справ, які перебувають у провадженні судів.

Від реалізації рекомендації Вищого спеціалізованого суду апеляційними і місцевими судами буде залежати кількість звернень як до Омбудсмена України, так і до Європейського суду з прав людини.

Європейським судом з прав людини останнім часом винесено низка рішень у справах проти України, якими констатується порушення ст. 3 Конвенції (заборона катувань), зокрема у зв'язку з неналежними умовами тримання, неадекватною медичною допомогою чи лікуванням, а також неефективним розслідуванням правоохоронцями скарг ув'язнених.

У березні 2011 року на колегії Генеральної прокуратури України омбудсмен пропонувала створити в органах прокуратури незалежні підрозділи розслідування заяв та повідомлень, пов'язаних з насильством та катуванням. Позиція Уповноваженого з прав людини була підтримана Генеральним прокурором України [7, с. 17].

Також Омбудсман постійно відстежує практику Європейського суду з прав людини щодо України та інших держав і застосовує її, зокрема, у актах реагування до державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, а також під час захисту прав громадян, іноземців та осіб без громадянства в українських судах.

Так, захищаючи право на справедливий суд матері трьох малолітніх дітей С. Дятлової з Кіровоградщини, яка внаслідок професійної помилки лікарів стала інвалідом I групи, Уповноважений в основу своєї позиції покладає рішення Європейського суду у справі «Биржиковський проти Польщі», яке стосувалося захисту прав пацієнтів.

Важливим напрямом діяльності Уповноваженого з прав людини є також запобігання масовим зверненням до Європейського суду з прав людини.

Висновки. Суттєві недоліки, такі як прогалини у законодавстві щодо обов'язковості розгляду актів реагування омбудсмена, відносно актів реагування представників уповноваженого, також про скасування незаконних рішень органів влади і юридичних осіб, не передбачено можливості оскарження подань уповноваженого і врешті-решт невідображення у законодавстві фактичного поновлення порушених прав громадян, стягнення компенсацій, збитків, у тому числі моральних, а також про притягнення ви-

них до відповідальності є тими основними проблемами, які потребують нагального висвітлення на законодавчому рівні. Дієвою формою діяльності ом-

будсмена залишається звернення до органів державної влади та місцевого самоврядування з наступним відповідним реагуванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Карпачова Н. Рада Європи націлена на тісну взаємодію з омбудсманом України // Право України. – 2011. – № 11-12. – С. 382.
2. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року.
3. Калініченко О. Акти парламентського контролю за реалізацією конституційного права свобод та обов'язків людини та громадянина // Право України. – 2008. – № 1. – С. 153–155.
4. Коментар, верстка, художнє оформлення Інституту законодавства Верховної Ради України – 1996. – 375 с.
5. Бойцова В. Служба захисти прав человека й гражданина. Мировой опыт. – М. : Издательство БЕК, 1996. – 408 с.
6. Вісник українського центру прав людини. – К., 1998. – С. 37.
7. Карпачова Н. Омбудсман України та європейський суд на захисті прав і свобод людини // Право України. – 2011. – № 7. – С. 16–22.
8. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 04.11.1950 р. : ратифікована Україною із заявами та застереженнями 17.07.1997 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 32. – Ст. 2371.

УДК 342.11.3

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВІДНОВЛЕННЯ ЧИННОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ В РЕЗУЛЬТАТІ РІШЕНЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

THE THEORETICAL PROBLEMS OF RESTORING FORCE OF LEGAL ACTS AS A RESULT OF DECISIONS OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE

Різняк С.В.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри конституційного права

Львівського національного університету імені Івана Франка

Стаття присвячена проблемі відновлення чинності нормативно-правових актів, зокрема законів, в результаті прийняття рішень Конституційного Суду України. Обґрунтовується практична необхідність виведення даних питань з розряду дискусійних. Аргументовано доводиться наявність різних підстав, з якими пов'язуються різні правові наслідки прийняття рішень Конституційного суду щодо конституційності (неконституційності) законів. Аналізуються правові наслідки прийняття рішення про визнання неконституційним закону (повністю чи частково) зі змістовних чи процесуальних підстав. Проведено аналіз рішень Конституційного суду на предмет коректності їх формулювання в даному контексті. Наводяться пропозиції щодо вирішення порушеної проблеми на теоретичному та практичному рівнях.

Ключові слова: Рішення Конституційного суду, чинність закону, відновлення чинності закону, змістовні підстави визнання закону неконституційним, процесуальні підстави визнання закону неконституційним.

Статья посвящена проблеме восстановления действия нормативно-правовых актов, в частности законов, в результате принятия решений Конституционного Суда Украины. Обосновывается практическая необходимость вывода данных вопросов из разряда дискуссионных. Аргументированно доказывается наличие различных оснований, с которыми связываются различные правовые последствия принятия решений Конституционного суда относительно конституционности (неконституционности) законов. Анализируются правовые последствия принятия решения о признании неконституционным закона (полностью или частично) на содержательных или процессуальных основаниях. Проведен анализ решений Конституционного суда на предмет корректности их формулировки в данном контексте. Приводятся предложения по решению поставленной проблемы на теоретическом и практическом уровнях.

Ключевые слова: Решение Конституционного суда, действие закона, возобновление действия закона, содержательные основания признания закона неконституционным, процессуальные основания признания закона неконституционным.

This article is devoted to the problem of restoring force regulations, including laws and the adoption of decisions of the Constitutional Court of Ukraine. Substantiates the practical necessity of output from the level of discussion. Have argued the existence of different bases to which the various legal implications of decisions of the Constitutional Court on the constitutionality of the (unconstitutional) laws. In particular, analysis of the legal consequences of a decision on the unconstitutionality of the law (in whole or in part) from the substantive or procedural grounds. The analysis of the decisions of the Constitutional Court on the accuracy of their language in this context. Suggestions to address problems raised in the theoretical and practical levels.

Key words: Decision of the Constitutional Court, the validity of the law, the restoration force of law, substantive grounds recognizing the law unconstitutional, procedural grounds recognizing the law unconstitutional.